

**Recenzja osiągnięć dr Anny Klimaszewskiej,
sporządzona w przewodzie o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego**

Rada Doskonałości Naukowej powołała mnie uchwałą podjętą 19 grudnia 2024 r. na recenzenta w przewodzie habilitacyjnym dr Anny Klimaszewskiej (DRKN.Z5.400.170.2024). 23 grudnia 2024 r. Rada Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Gdańskiego powołała mnie uchwałą nr 155/2024 na recenzenta w skład komisji habilitacyjnej w wyżej wymienionym postępowaniu. Przedkładam zatem recenzję osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych dr Anny Klimaszewskiej.

I. Sylwetka Habilitantki

Pani dr Anna Klimaszewska uzyskała tytuł zawodowy magistra po 4 latach studiów realizowanych w indywidualnym trybie nauczania na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, ukończonych 31 maja 2007 r.

21 lutego 2011 r. uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego uzyskała stopień naukowy doktora na podstawie obrony rozprawy doktorskiej *Kodeks handlowy Napoleona z 1807 r. na tle porównawczym*. Promotorem dysertacji był prof. dr hab. Tadeusz Maciejewski, recenzentami zaś prof. dr hab. Artur Korobowicz oraz prof. dr hab. Dariusz Szpoper.

Swoje życie zawodowe dr Anna Klimaszewska związała z macierzystą uczelnią. Od 1 października 2009 r. do 30 kwietnia 2011 r. była asystentką w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Od 1 maja 2011 r. jest adiunktem we wspomnianej katedrze, zaś od 22 stycznia 2024 r. pełni funkcję kierownika Centrum Interdyscyplinarnych Badań nad Prawem.

4 listopada 2024 r. dr Anna Klimaszewska złożyła za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej wniosek do Rady Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Gdańskiego o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.), Habilitantka wskazała cykl ośmiu powiązanych tematycznie artykułów naukowych: *Oddziaływanie francuskiego Kodeksu handlowego na ziemiach polskich w XIX wieku*.

II. Ocena cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych: *Oddziaływanie francuskiego Kodeksu handlowego na ziemiach polskich w XIX wieku*

W skład cyklu powiązanych tematycznie artykułów wchodzi 8 publikacji:

1. *Nauczanie i nauka prawa handlowego w okresie paskiewiczowskim*, [w:] *Królestwo Polskie w okresie namiestnictwa Iwana Paskiewicza (1832-1856): system polityczny, prawo i Statut organiczny z 26 lutego 1832 r.*, red. L. Mażewski, Radzymin 2015, s. 219-231.
2. *La responsabilité civile des associés des sociétés commerciales dans le droit polonais - les influences de la culture juridique française et les influences des autres cultures*, [w:] *La responsabilité civile en France et en Pologne*, red. Z. Hajn, D. Skupień, Łódź 2016, s. 131-146 (praca opublikowana także w języku polskim pt. *Odpowiedzialność cywilna wspólników spółek handlowych w prawie polskim - wpływy kultury prawa francuskiego a wpływy innych kultur*, [w:] *Problemy odpowiedzialności cywilnej we Francji i w Polsce*, red. Z. Hajn, D. Skupień, Łódź 2016, s. 131-143).
3. *Pojęcie czynności handlowych w wybranych orzeczeniach Sądu Apelacyjnego Wolnego Miasta Krakowa. Z zagadnień stosowania francuskiego Kodeksu handlowego z 1807 r. na ziemiach polskich*, „*Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego*”, vol. 20, 2017, s. 147-167 (współautor M. Gałędek).
4. *Kwestia własności osobowej trybunałów handlowych w wybranych orzeczeniach Sądu Apelacyjnego Wolnego Miasta Krakowa. Z zagadnień stosowania francuskiego Kodeksu handlowego z 1807 r. na ziemiach polskich*, „*Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego*”, vol. 20, 2017, s. 169-182 (współautor M. Gałędek).
5. *Commercial judiciary on the Polish territories in the 19th century – a repackaged French product or a mock-up?*, „*Revista da Faculdade de Direito da Universidade Federal de Minas Gerais*”, nr 74, 2019, s. 97-133.
6. *About the Translations of the French Commercial Code of 1807 into Polish*, „*Czasopismo Prawno-Historyczne*”, vol. 72, nr 1, 2020, s. 269-283.
7. *The application of the 1807 French Commercial Code in Polish territories: an attempt to establish an anonymous partnership in Lublin*, [w:] *Recht und Wirtschaft in Stadt und Land: Neunter Rechtshistorikertag im Ostseeraum*, red. M. Luts-Sootak, L.F. Schäfer, „*Rechtshistorische Reihe*”, nr 488, 2020, s. 89-109.
8. *The reception of the French Commercial Code in nineteenth-century Polish*

territories: a hollow legal shell, [w:] *Modernisation, national identity and legal instrumentalism: studies in comparative legal history*, vol. 1, *Private law*, red. M. Gałędek, A. Klimaszewska, „Legal History Library”, nr 35, 2020, s. 143-163.

W otwierającym cykl artykule *Nauczanie i nauka prawa handlowego w okresie paskiewiczowskim* Habilitantka ukazała przemiany w nauce i nauczaniu prawa handlowego na ziemiach polskich w XIX wieku. Moje zastrzeżenia budzi głównie tytuł pracy. Autorka przedstawiła w niej bowiem problem w szerszym zakresie, niż sugeruje to tytuł, uwzględniając także okres przed wybuchem powstania listopadowego oraz czasy po śmierci Paskiewicza w 1856 r. W tekście ukazano sylwetki wykładowców prawa handlowego i autorów prac (wraz z ich omówieniem) poświęconych tej dziedzinie nauki: Stanisława Kunatta, Ksawerego Józefowicza, Jana Szymanowskiego, Hipolita Chwaliboga, Walentego Skorochód-Majewskiego, Jana Chryzostoma Sławianowskiego oraz Karola Augusta Heylmana. W pracy tej Habilitantka uporządkowała i przedstawiła wszystkie publikacje dotyczące prawa handlowego w XIX wieku na ziemiach polskich.

Drugą publikacją w cyklu jest artykuł *La responsabilité civile des associés des sociétés commerciales dans le droit polonais - les influences de la culture juridique française et les influences des autres cultures*. W artykule tym dr Anna Klimaszewska dokonała analizy zasad odpowiedzialności cywilnej wspólników spółek handlowych na ziemiach polskich od XVIII do XX wieku w świetle Kodeksu handlowego z 1807 r., wprowadzonego na mocy ustawy sejmowej z 24 marca 1809 r. Przedstawiła zasady odpowiedzialności wspólników w spółce jawnej, spółce komandytowej oraz spółce akcyjnej, porównując je z regulacjami zawartymi w prawie niemieckim, austriackim i francuskim.

Omawiając polskie regulacje przyjęte po odzyskaniu niepodległości, odniosła się najpierw do Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r., w którym uregulowano polskie prawo akcyjne. Autorka ustaliła, że 43 przepisy z zawierającego 178 artykułów aktu nie były wzorowane na postanowieniach jednego z trzech kodeksów obowiązujących wcześniej na ziemiach polskich (niemieckiego, austriackiego lub francuskiego). Większość rozwiązań została zaczerpnięta z wzorców niemieckich. Z kodeksu francuskiego wykorzystano jedynie art. 29,31–37 oraz 40, definiujące m.in. kwestię odpowiedzialności wspólników.

Co do Prawa o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, wprowadzonego 27 października 1933 r. na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, Habilitantka stwierdziła, że zawarte w nim przepisy oparto w przeważającej mierze na niemieckiej ustawie

o spółkach z o.o. z 20 kwietnia 1892 r. oraz na austriackiej ustawie o spółkach z o.o. z 6 marca 1906 r., obowiązujących na ziemiach polskich już wcześniej.

Odnosząc się do Kodeksu handlowego, który wszedł w życie 1 lipca 1934 r., do którego wcielono m.in. wydane wcześniej prawo o spółkach akcyjnych i prawo o spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, Habilitantka ustaliła, że regulował on spółkę akcyjną, spółkę z o.o., spółkę komandytową i spółkę jawną (art. 5 § 2). Przy jego tworzeniu wykorzystano głównie przepisy niemieckie i austriackie (w wielu przypadkach bardzo do siebie podobne). Przedstawiła też przykłady rozwiązań opartych na wzorach francuskich, czego, niestety, nie dostrzegano z niezrozumiałych powodów w ówczesnych komentarzach do tej ustawy.

Dwie kolejne publikacje w cyklu to: *Pojęcie czynności handlowych w wybranych orzeczeniach Sądu Apelacyjnego Wolnego Miasta Krakowa. Z zagadnień stosowania francuskiego Kodeksu handlowego z 1807 r. na ziemiach polskich* oraz *Kwestia właściwości osobowej trybunałów handlowych w wybranych orzeczeniach Sądu Apelacyjnego Wolnego Miasta Krakowa*. Ich współautorem jest Michał Gałędek. Artykuły te Habilitantka omówiła, słusznie, w swym *Autoreferacie* łącznie. Obie publikacje dotyczą bowiem tych samych sporów – pierwszego, pomiędzy Heleną Żółtowską i Katarzyną Hügerle a zarządcami kopalni węgla kamiennego w Dąbrowie oraz drugiego, między administratorami kompanii i fabryki w Dąbrowie a Józefem Zwierzyną. Artykuły oparte są na dokumentach zachowanych w Archiwum Narodowym w Krakowie (Akta Wolnego Miasta Krakowa, sygn. WM 236, k. 16-17). Poddano w nich analizie pojęcie czynności handlowych oraz właściwości osobowej trybunałów handlowych.

Z pierwszej publikacji dowiadujemy się, że wspomniane wyżej powódki wniosły sprawę przed Trybunał Handlowy Departamentów Krakowskiego i Radomskiego przeciwko nowo wybranym zarządcom kopalni. Według powódek, zarządcy, czerpiąc zyski z działalności kopalni, od 1801 r. nie składali sprawozdań finansowych, a zbyt mała wartość udziałów zarządców nie zabezpieczała ewentualnych roszczeń powódek. Wniosły więc powództwo do Trybunału Handlowego Departamentów Krakowskiego i Radomskiego, żądając zajęcia wydobywanych w kopalni surowców i wyrabianych materiałów. Zarządcy kompanii podnieśli zarzut niewłaściwości sądu, jednak Trybunał Handlowy uznał siebie za właściwy sąd i odesłał sprawę do rozstrzygnięcia w trybie arbitrażowym. Zarządcy złożyli w tej sytuacji odwołanie do Sądu Apelacyjnego Wolnego, Niepodległego i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa, ponawiając wspomniany wyżej zarzut. Jego podstawą był, ich zdaniem, brak handlowego charakteru wykonywanych przez nich czynności. Według francuskiej

doktryny i judykatury sprzedaż węgla wydobytego przez koncesjonariuszy lub właścicieli kopalni (lub zatrudnionych pracowników) nie miała bowiem charakteru handlowego. W rzeczonyj sprawie Sąd Apelacyjny ogłosił wyrok zgodny z tą linią.

Autorzy przedstawili również w tej publikacji spór między administratorami kompanii i fabryki w Dąbrowie a Józefem Zwierzyną, dotyczący również kwestii czynności handlowych. Zwierzyna złożył pozew do Trybunału Handlowego Departamentu Krakowskiego i Radomskiego przeciwko administratorom kompanii i fabryki w Dąbrowie o zapłatę 1200 złp z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż „do Krakowa defluidowanych węgli”. Pozwani podnieśli brak właściwości rzeczowej Trybunału w przedmiotowej sprawie. Rozpatrujący zarzut w pierwszej instancji, Trybunał Handlowy stwierdził jednak swoją właściwość i uznał Zwierzynę za komisanta. Właściwość ta została również potwierdzona przez Sąd Apelacyjny w wyroku z 22 lutego 1817 r.

Zdaniem Autorów, zachowana dokumentacja potwierdza, że w kwestii właściwości trybunałów handlowych, już w pierwszej dekadzie po przyjęciu Kodeksu handlowego, orzekano zgodnie z linią francuską, pomimo faktu, że na ziemiach polskich nie obowiązywało ustawodawstwo okołokodeksowe, a dostęp do francuskiej literatury przedmiotu i zbiorów orzeczeń był utrudniony.

Artykuł *Kwestia właściwości osobowej trybunałów handlowych w wybranych orzeczeniach Sądu Apelacyjnego Wolnego Miasta Krakowa* dotyczy wspomnianych wyżej kasusów. Żądania powódek, Heleny Żółtowskiej i Katarzyny Hügerle, przedstawiłem wyżej. W orzeczeniu z 24 lutego 1816 r. prezes tego Trybunału uznał te żądania. W tej sytuacji Żółtowska i Hügerle wniosły pozew o ustanowienie nowych zarządców w kopalni, złożenie rachunków przez dotychczasowych administratorów i odebranie im ich udziałów. Naczelnicy odwołali się do Sądu Apelacyjnego Wolnego, Niepodległego i Ściśle Neutralnego Miasta Krakowa, podnosząc zarzut niewłaściwości Trybunału Handlowego. Apelujący podnosili, że sprzedaż węgla nie stanowi w rozumieniu Kodeksu handlowego czynności handlowej, a oni sami nie są handlującymi ani współnikami spółki handlowej, z czego wynikał, ich zdaniem, brak właściwości osobowej Trybunału Handlowego. Sąd Apelacyjny uznał Trybunał Handlowy za niewłaściwy w tej sprawie i uchylił jego wyrok, odsyłając sprawę do rozpatrzenia przez właściwy Trybunał Cywilny I instancji.

Kwestia właściwości osobowej trybunałów handlowych pojawiła się również w sprawie wytoczonej przez Józefa Zwierzynę przeciwko administratorom kompanii i fabryki w Dąbrowie: Tomaszowi de Ruhmfeld Chromemu, Józefowi de Geppert, Antoniemu Kiesewetterowi i Marcinowi Schestarumowi. Powód domagała się zapłaty 1200 złp z tytułu

sprzedaży przez niego na terenie Krakowa wydobywanego przez pozwanych węgla. Administratorzy odwołali się do Sądu Apelacyjnego, podnosząc brak właściwości rzeczowej i osobowej Trybunału Handlowego w przedmiotowej sprawie. Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy wyrok wydany w I instancji przez Trybunał Handlowy, uznając Zwierzynę za komisanta a Trybunał Handlowy za właściwy w tej sprawie ze względu na taki właśnie status Zwierzyny.

Autorzy tej publikacji podkreślili, że w skomplikowanych sprawach, do których nie odnosił się jednoznacznie Kodeks handlowy, krakowski Sąd Apelacyjny orzekał zgodnie z linią francuską. Zdaniem dr Anny Klimaszewskiej i dr. hab. Michała Gałędka, z akt wynika również świetne przygotowanie pełnomocników stron, posługujących się z dużą wprawą przepisami Kodeksu handlowego (i na tak wczesnym etapie jego obowiązywania), którego tekstem urzędowym była przecież wersja francuska.

Artykuły pokazują też praktyczną stronę stosowania przepisów Kodeksu handlowego, a także ważną rolę, jaką odgrywali ówcześni prawnicy w nadawaniu faktycznego kształtu poszczególnym instytucjom prawa w sytuacji, kiedy zarówno ustawodawca jak i przedstawiciele nauki prawa handlowego nie zapewnili im odpowiednich ram funkcjonowania.

Piątą publikacją w cyklu jest artykuł *Commercial judiciary on the Polish territories in the 19th century - a repackaged French product or a mock-up?* W tym ciekawym artykule Habilitantka dokonała analizy implementacji na ziemiach polskich w XIX wieku odrębnego sądownictwa handlowego, jednego z najbardziej charakterystycznych rozwiązań francuskiego systemu prawnego. Sądownictwo to zorganizowano na wzór francuski, jednak z wyraźnymi odstępstwami od pierwowzoru. Dr Anna Klimaszewska przedstawiła w nim proces tworzenia trybunałów handlowych na ziemiach polskich, ich wewnętrzną organizację, sposób wyboru sędziów handlowych, uprzywilejowaną pozycję kupców rosyjskich, problem nadzoru nad trybunałami handlowymi oraz właściwości w ramach sądownictwa gospodarczego. Wskazała także precyzyjnie różnice między rozwiązaniami francuskimi i polskimi oraz ich przyczyny.

Szóstą publikacją w cyklu jest artykuł *About the Translations of the French Commercial Code of 1807 into Polish*, stanowiący zmodyfikowaną i poszerzoną wersję tekstu *O tłumaczeniach francuskiego Kodeksu handlowego z 1807 roku na język polski*, („Czasopismo Prawno-Historyczne”, vol. 64, nr 1, 2012, s. 141-147). Habilitantka dokonała w nim analizy i oceny przekładów francuskiego Kodeksu handlowego, dokonanych między 1808 a 1932 r. Omówiła kolejne próby tłumaczenia tego kodeksu, podejmowane trzynastą raz, uwzględniając również zmiany w każdej wersji przekładu danego autora. Ich autorami

byli Walenty Skorochód-Majewski, August Heylman, Jan Szymanowski, Stanisław Zawadzki, Jan Fidler, Stanisław Goldsztein, Jan Namitkiewicz i Józef Szatensztejn. Habilitantka poddała te przekłady nie tylko ocenie, ale także ukazała trudności, z jakimi musieli się zmierzyć ich autorzy, związane m.in. z prawidłowym przetłumaczeniem na język polski podstawowych pojęć i zwrotów występujących w tekście francuskiego kodeksu.

Siódmą publikacją w cyklu jest artykuł *The application of the 1807 French Commercial Code in Polish territories: an attempt to establish an anonymous partnership in Lublin*. Dr Anna Klimaszewska poddała w tej publikacji analizie próbę założenia w Lublinie spółki akcyjnej. Była to jedna z nielicznych prób do początku lat 30-tych XIX wieku powołania do życia takiej spółki. Przewidziana dla niej w Kodeksie handlowym forma, obwarowana restrykcyjnymi zasadami jej tworzenia, skutkowała tym, że przedsiębiorcy podejmowali próby ominięcia zawartych w tym kodeksie przepisów. Habilitantka przedstawiła dodatkowo w artykule stanowisko orzecznictwa, doktryny i przebieg prac legislacyjnych nad Kodeksem handlowym z 1807 r., ukazała instytucję spółki udziałowej we Francji, pod której pozorem założyciele omawianego przedsięwzięcia w Lublinie próbowali ukryć próbę założenia spółki akcyjnej.

Ostatnią publikacją w cyklu jest artykuł *The reception of the French Commercial Code in nineteenth-century Polish territories: a hollow legal Shell*. Stanowi on podsumowanie cyklu. Autorka dokonała w nim pogłębienia niektórych wątków poruszonych we wcześniejszych publikacjach, a także usystematyzowała analizę reakcji na wprowadzenie Kodeksu na ziemiach polskich w trzech płaszczyznach: prawodawczej, doktrynalnej i stosowania prawa. Słuszną decyzją było opublikowanie tego artykułu w języku angielskim. Ułatwia to bowiem zdecydowanie osobom spoza Polski, zainteresowanym szerzej historią prawa handlowego w Europie, zapoznanie się z wynikami badań Habilitantki nad wpływem napoleońskiego kodeksu handlowego na ziemiach polskich w XIX wieku.

Publikacje wchodzące w skład cyklu powiązanych tematycznie artykułów wydano w latach 2015-2020 (ustawa nie przewiduje cenzusu czasowego). Obejmują one 150 stron. Współautorem 3 i 4 jest, w 20 procentach, dr hab. Michał Gałędek.

Zgodnie z wytycznymi RDN¹, „cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych powinien odpowiadać – jeśli chodzi o wartość naukową – rozprawie habilitacyjnej

¹ Zob. *Poradnik. Postępowania dotyczące nadawania stopnia doktora habilitowanego*; www.rdn.gov.pl/dobre-praktyki-poradnik-postepowania-dotyczace-nadawania-stopnia-doktora-habilitowanego.html (dostęp 05.02.2024).

w dotychczasowym jej rozumieniu. Potwierdzenie istnienia cyklu jest zaś możliwe, gdy poszczególne publikacje, zebrane w jedną całość, wskazują na oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wnosząc znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej. Ponadto, „od powiązanego tematycznie cyklu publikacji należałoby oczekiwać, że jest on aktualny i uwzględnia stan wiedzy na dzień rozpoczęcia postępowania. Udowodnienie „powiązania tematycznego” wskazanego cyklu spoczywa na osobie ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, np. poprzez jego omówienie i wykazanie tego powiązania w „autoreferacie”. Ocenę istnienia znacznego wkładu należy rozpatrywać, biorąc pod uwagę dzień składania wniosku, a nie okres powstawania wiodącej części czy też całości publikacji wchodzących w skład jednotematycznego cyklu”.

Nie ulega dla mnie wątpliwości, że w odniesieniu do cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zatytułowanego *Oddziaływanie francuskiego Kodeksu handlowego na ziemiach polskich w XIX wieku*, wskazane wyżej przesłanki Habilitantka spełniła. Jako recenzent odczuwam jednak pewien niedosyt wynikający z braku zapowiedzi tego cyklu czy to w formie artykułu czy rozbudowanego przypisu, np. w pierwszym artykule cyklu. Habilitantka powinna tam określić tematykę i metodologię planowanych badań.

Cykl powiązanych tematycznie artykułów pozwolił Habilitantce zweryfikować, czy w wyniku recepcji francuskiego Kodeksu handlowego z 1807 r., obowiązującego na ziemiach polskich przez ponad 120 lat, doszło faktycznie do przyjęcia poszczególnych instytucji i zasad francuskiego prawa handlowego. Wprowadzenie *Code de commerce* na ziemiach polskich stanowiło niewątpliwie impuls dla rozwoju prawa handlowego. Nasz ustawodawca dokonał jednak jego modyfikacji, dostosowując go do lokalnych warunków, odchodząc często radykalnie od jego zasad przez kolejne dziesięciolecia od jego wprowadzenia.

Habilitantce udało się, niewątpliwie, udowodnić, że wprowadzenie francuskiego Kodeksu handlowego odcisnęło trwałe piętno na współczesnym kształcie prawa polskiego. Implementacja tego kodeksu wymusiła także wykształcenie się polskiej terminologii w obrębie prawa handlowego. Skutkiem tego było powstanie odpowiedników wielu określeń i pojęć z zakresu prawa handlowego, które nie były wcześniej znane w prawie polskim. Dzięki przyjęciu *Code de commerce* doszło wreszcie do narodzin nowej dziedziny akademickiej, jaką stało się prawo handlowe.

Cykl artykułów *Oddziaływanie francuskiego Kodeksu handlowego na ziemiach polskich w XIX wieku* wypełnia istotną lukę w nauce i stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne.

III. Pozostałe osiągnięcia naukowe, dydaktyczne i organizacyjne

Dr Anna Klimaszewska jest autorką bądź współautorką trzech monografii naukowych. Pierwsza to *Code de commerce - francuski kodeks handlowy z 1807 r.*, Gdańsk 2011, ss. 320. Monografie wydane we współautorstwie to prace: *Code noir: u źródeł ordonansu Ludwika XIV w sprawie niewolników*, Gdańsk 2013 (współautor M. Mosakowski) oraz *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (société à responsabilité limitée) we Francuskim Kodeksie Handlowym: tekst przepisów wraz z tłumaczeniem oraz porównaniem do polskiego Kodeksu Spółek Handlowych*, Olsztyn 2017, ss. 147 (autorstwo wraz z M. Mariańskim, J. Ziętym i K. Warylewską).

Z tych trzech opracowań najcenniejszym jest niewątpliwie pierwsze. Autorka ujęła w nim jedną z ważniejszych kodyfikacji XIX wieku – napoleoński kodeks handlowy. Praca dr Anny Klimaszewskiej stanowi poprawioną i rozszerzoną wersję dysertacji doktorskiej Habilitantki. W rozdziale pierwszym (*Korzenie Code de commerce*) przedstawiła Autorka wcześniejszy stan prawny. W rozdziale drugim (*Kodeks handlowy Napoleona*) dokonała szczegółowej analizy samego kodeksu. W trzecim zaś (*Znaczenie Code de commerce na świecie*) ukazała wpływ, jaki kodeks ten wywarł na świecie.

Monografia oparta jest na znakomicie dobranych i bogatych materiałach źródłowych (przede wszystkim z bibliotek i archiwów francuskich), a także bardzo obszernej, dostępnej w czasie jej przygotowywania najnowszej literaturze tematu. Należy docenić także klarowną konstrukcję i dużą kulturę słowa Autorki, które ułatwiają Czytelnikom zapoznanie się z tym ważnym dla polskiej nauki opracowaniem.

Habilitantka po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych opublikowała również 13 rozdziałów w monografiach oraz 36 artykułów (32 już po doktoracie). Ma na swoim koncie także 2 redakcje monografii naukowych. Opracowała też 5 haseł w trzecim tomie *Wielkiej encyklopedia prawa (Prawo Unii Europejskiej)*. W swym dorobku ma również jedną recenzję.

W sumie, Habilitantka jest autorką 60 publikacji. Aż 25 z nich (41% dorobku naukowego) to prace obcojęzyczne (19 opublikowano w języku angielskim, 6 zaś w języku francuskim). Biorąc pod uwagę, że pracą naukową dr Anna Klimaszewska zajmuje się trzynaste lat, liczbę publikacji należy uznać za wystarczającą.

Najjaśniejszą stroną aktywności naukowej Habilitantki jest, moim zdaniem, udział w konferencjach naukowych oraz międzynarodowa aktywność naukowa. Dr Anna Klimaszewska ma na swym koncie 51 wystąpień na konferencjach i sympozjach naukowych

(40 na konferencjach międzynarodowych i 11 na krajowych), w tym 4 wystąpienia główne i 17 wystąpień i wykładów plenarnych na zaproszenie. 48 wystąpień miało miejsce po uzyskaniu stopnia doktora, w tym 32 w języku angielskim i 8 w języku francuskim, m.in. w Princeton, Paryżu, Brukseli, Oslo, Rennes, Mediolanie, Audenarde, Rydze, Bergen, Ljubljanie, Tuluzie, Gandawie, Vannes, Leuven, Clermont-Ferrand, Amsterdamie, Tartu, Londynie, Halle, Kent, Aix-en-Provence, Maceracie, Lozannie i Lille.

Habilitantka była (lub jest) kierownikiem 3 międzynarodowych oraz 3 krajowych grantów naukowych finansowanych m.in. przez Joint Center for History and Economics of Harvard University & Magdalene College and King's College, University of Cambridge, Narodowe Centrum Nauki (NCN) i Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (NAWA). Była również profesorem wizytującym na uniwersytetach w Oslo, Gandawie, Paryżu (trzykrotnie), Tilburgu, Rennes i Tuluzie. Była także stypendystką Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej.

Dr Anna Klimaszewska ma na swoim koncie również 8 zagranicznych pobytów naukowych/naukowo-dydaktycznych na uniwersytetach w Gandawie, Paryżu (trzykrotnie), Rennes, Oslo oraz Tilburgu.

Habilitantka pełni także szereg funkcji w krajowych i zagranicznych instytucjach naukowych. W 2024 r. założyła i dotąd kieruje *Centrum Interdyscyplinarnych Badań nad Prawem* na Uniwersytecie Gdańskim, którego partnerami są m.in. uniwersytety w Oslo, Gandawie, Ratyzbonie, Bonn, Lille oraz paryskie *Panthéon-Assas* i *École Normale Supérieure*. Dr Anna Klimaszewska jest również współzałożycielką i kierownikiem *Międzyuczelnianej Szkoły Prawa Francuskiego*, funkcjonującej na macierzystej uczelni. Jest członkiem kolegium redakcyjnego *Rechtskultur. Zeitschrift für Europäische Rechtsgeschichte* oraz dwóch innych instytucji: *Wydziałowego Zespołu Tutorów Akademickich* oraz *Committee on Academic Activities* w *European Society for Comparative Legal History*. Pełni także funkcję recenzenta wydawnictwa Brill Nijhoff.

Podsumowując dorobek naukowy Habilitantki, można wyróżnić w nim trzy podstawowe obszary zainteresowań badawczych. Pierwszy z nich to narodowa tożsamość prawna. Tematyce tej dr Anna Klimaszewska poświęciła 17 publikacji oraz 13 referatów i wystąpień plenarnych oraz 2 *keynote speeches*.

Drugim obszarem aktywności naukowej Habilitantki są badania prowadzone na temat francuskiej kultury prawnej. Do nurtu tego należy także zaliczyć artykuły dotyczące prawa cywilnego materialnego, procedury cywilnej, prawa handlowego oraz XVII-, XVIII- i XIX-wiecznych prac kodyfikacyjnych. Problematyce tej dr Anna Klimaszewska poświęciła

3 monografie oraz 10 artykułów i rozdziałów w monografiach.

Trzecim, najnowszym obszarem badawczym Habilitantki jest problematyka wpływu narracji przyjętej przez ustawodawcę w kodeksie prawa na kształtowanie się myśli prawnej. Na badania dotyczące tego obszaru Habilitantka uzyskała w 2022 r. grant naukowy (OPUS 24 2022/47/B/HS5/00879) *A Tsunami or a Gentle Tide? European Legal Thought Confronted with the French Commercial Code of 1807*, finansowany przez Narodowe Centrum Nauki.

Podsumowując tę część recenzji, w której odniosłem się do pozostałych dokonań naukowych Habilitantki, nie mam najmniejszych wątpliwości, że dr Anna Klimaszewska spełniła trzecią przesłankę, określoną w art. 219 ust. 1 pkt. 3 ustawy, wykazując się „istotną aktywnością naukową (...) realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”.

W zakresie dydaktyki Habilitantka prowadziła (bądź prowadzi) na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego wykłady i ćwiczenia z 7 przedmiotów: *Historii prawa* (wykład główny w j. polskim i w j. angielskim; ćwiczenia audytoryjne), *Historii myśli ustrojowo-administracyjnej i socjologiczno-ekonomicznej* (wykład), *Historii administracji* (ćwiczenia audytoryjne), *Prawa spółek we Francji* (wykład), *Prawa międzynarodowego* (ćwiczenia audytoryjne), *Introduction historique au droit français* (wykład), *Metodologii badań historyczno-prawnych* (wykład główny na studiach doktoranckich w j. polskim i j. angielskim).

Dr Anna Klimaszewska prowadziła również zajęcia dydaktyczne dla studentów i doktorantów (w języku angielskim i francuskim) w ramach pobytów w ośrodkach zagranicznych w Tuluzie, Rennes, Oslo, Bergen i Gandawie. Wygłosiła również wykłady w Rydze dla sędziów Sądu Konstytucyjnego Republiki Łotewskiej.

W 2022 r. była recenzentem-sprawozdawcą i członkiem jury obrony pracy doktorskiej Catherine Touche pt. *Les doctrines juridiques de l'Europe libérée face aux codes napoléoniens (1811-1825)* na Uniwersytecie Rennes 1.

Habilitantka jest także recenzentką kilkudziesięciu prac magisterskich (kierunek Prawo) i prac licencjackich (kierunek Administracja), prowadzonych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Nie ma na swym koncie promotorstwa prac magisterskich, co wynika z wewnętrznych regulacji Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, dopuszczających do niego tylko samodzielnych pracowników naukowych. Dr Anna Klimaszewska nadzoruje również pracę badaczy w kierowanych przez Nią grantach.

Habilitationka jest również, jak wspomniałem już wyżej, kierownikiem i założycielką działającego od stycznia 2024 r. Centrum Interdyscyplinarnych Badań nad Prawem na Uniwersytecie Gdańskim oraz współzałożycielką i kierownikiem działającej od 2012 r. Międzyuczelnianej Szkoły Prawa Francuskiego, utworzonej przy Uniwersytecie Gdańskim, oraz członkiem Wydziałowego Zespołu Tutorów Akademickich (od 2020 r.).

Dr Anna Klimaszewska była również pomysłodawczynią i przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego *Fourth Biennial Conference of the European Society for Comparative Legal History Culture, Identity and Legal Instrumentalism* (Gdańsk – Gdynia 2016) oraz członkiem komitetu organizacyjnego *Networks – Cooperation – Rivalry, Fourth Biennial Conference of the Medieval Central Europe Research Network (MECERN)* (Gdańsk 2021).

W październiku 2016 r. Habilitationka wystąpiła wraz z kilkoma przedstawicielami władz *European Society for Comparative Legal History* na posiedzeniu Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego. Tematem wystąpienia była rola historii prawa i Europejskiego Towarzystwa Porównawczej Historii Prawa, w którym pełni funkcję członka *Committee on Academic Activities*.

Dr Anna Klimaszewska otrzymała dotąd 3 stypendia naukowe. W latach 2013-2016 przyznano Jej stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców. W 2015 r. uzyskała stypendium Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej w programie START. Natomiast w 2019 otrzymała stypendium w programie im. M. Bekkera Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej.

Habilitationka otrzymała też kilka nagród i wyróżnień. W 2012 r. uzyskała wyróżnienie w XLVII Konkursie *Państwa i Prawa* na najlepsze prace habilitacyjne i doktorskie z dziedziny nauk prawnych za rozprawę doktorską pt. *Kodeks handlowy Napoleona z 1807 r. na tle porównawczym*. W tym samym roku otrzymała nagrodę Gdańskiego Towarzystwa Naukowego i Prezydenta Miasta Gdańska za wybitne osiągnięcia młodych pracowników nauki w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych za monografię pt. *Code de commerce - francuski Kodeks handlowy z 1807 r.* W 2014 przypadła Jej nagroda zespołowa Rektora za książkę pt. *Code noir. U źródeł ordonansu Ludwika XIV w sprawie niewolników*. W tym samym roku otrzymała Nagrodę Miasta Gdańska dla młodych naukowców im. Jana Uphagena w dziedzinie nauk humanistycznych za wkład w badania na temat historii prawa francuskiego oraz jego oddziaływania na kształtowanie się polskiej kultury prawnej. Wreszcie w 2020 r. uzyskała zespołową nagrodę Rektora za książkę pt. *Modernization, National Identity and Legal Instrumentalism. Studies in Comparative Legal History, vol. I – Private Law; vol. II – Public Law*.

Ponadto, Habilitantka uczestniczyła w zespołach (krajowych i zagranicznych), oceniających wnioski o finansowanie badań, wnioski o przyznanie nagród naukowych oraz wnioski w innych konkursach mających charakter naukowy lub dydaktyczny. W latach 2018–2022 była ekspertem i recenzentem NCN (w konkursach OPUS, SONATA, PRELUDIUM, PRELUDIUM BIS, MINIATURA). Od 2020 jest ekspertem NAWA, a od 2024 r. recenzentką w programie *The Integration Fellowship, Le Studium, Loire Valley Institute for Advanced Studies*, Orlean, Francja.

Zgodnie z wymogami, kandydat do stopnia naukowego zobowiązany jest podać liczbę cytowań publikacji oraz Indeks Hirscha. Podane przez Habilitantkę w *Autoreferacie* liczby cytowań oraz Indeks Hirscha świadczą o tym, że twórczość naukowa dr Anny Klimaszewskiej budzi szerokie zainteresowanie i uznanie w świecie nauki.

IV. Konkluzja

W konkluzji stwierdzam z pełnym przekonaniem, że wskazany przed Habilitantkę cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, zatytułowany *Oddziaływanie francuskiego Kodeksu handlowego na ziemiach polskich w XIX wieku*, jest istotnym osiągnięciem naukowym, dziełem oryginalnym i stanowiącym znaczny wkład Autorki w rozwój dyscypliny nauki prawne. Biorąc pod uwagę całość dorobku naukowego, a także osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne Habilitantki, nie mam wątpliwości, że dr Anna Klimaszewska spełniła wszystkie przesłanki ustawowe odnośnie do uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Wnioskuje zatem o dopuszczenie Habilitantki do dalszych czynności w postępowaniu habilitacyjnym.

Jawosław Romankiewicz